

Nová kniha a učebnice etologie byla slavnostně pokřtěna

14.6.2024 - | Přírodovědecká fakulta UK

Obsah knihy a jednotlivé kapitoly jsou strukturovány tak, jak se dnes vědci na chování zvířat dívají.

Slavnostní odpoledne zahájil děkan Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, prof. Jiří Zima slovy: „*Musím se přiznat, že tolik lidí jsem zde v amfiteátru ještě nikdy neviděl.*“ Podotkl také, že v posledních letech se na Univerzitě Karlově klade čím dál větší důraz na knihy a že každá kniha by sice často vydala za mnoho vědeckých článků, ale na rozdíl od nich jsou knihy tím, co po člověku na světě fyzicky zůstane. V tomto případě se jedná o odkaz poměrně velké skupiny lidí. Na původní knize pracoval jen Zdeněk Veselovský, kdežto na vzniku té nové se podílelo třicet sedm autorů, čtyři editoři a text je nezdárka doplněn krásnými celostránkovými ilustracemi Jana Hoška a perokresbami Pavla Procházky.

Slavnostním odpolednem provázel čerstvě jmenovaný profesor Jan Havlíček, který představil editory knihy, docenta Marka Špinku (Česká zemědělská univerzita), doktorku Ivetu Štolhoferovou a profesora Daniela Fryntu. Dále poděkoval grafikovi Jiřímu Kaláčkovi a Petrovi Rothovi, který je zodpovědný za korektury textu a obsáhlý rejstřík. Následně se slova ujala redaktorka Nakladatelství Academia Eva Leinerová, která před dvaceti lety pracovala i na knize Zdeňka Veselovského a podílela se tak na vydání obou českých učebnic etologie. „*Knihu jsme v průběhu let postupně skládali asi jako puzzle. Pokud se na nás Zdeněk Veselovský shora dívá, byl by určitě nadšený,*“ prohlásila. Kniha je opravdu úctyhodným počinem v mnoha směrech – chystala pět let a váží 2 a půl kila. „*Každý rok jsme vlastně odvedli půl kila práce,*“ žertoval Marek Špinka.

Kmotrem knihy se stal profesor Stanislav Komárek, který ve své podstatě za vznik nové knihy Etologie může. Kdysi totiž údajně přišel ze schůzky v Nakladatelství Academia s tím, že už dlouho nebyla vydaná žádná česká etologická kniha a možná nastal čas to napravit. Jan Havlíček a Marek Špinka se nápadu ihned chytli, zato profesor Daniel Frynta tenkrát prohlásil: „*Vy jste blázni, to potrvá aspoň pět let něco takového napsat.*“ Když ale zjistil, že se kniha opravdu začíná připravovat, nechtěl zůstat stranou a připojil se k editorskému kolektivu. Poslední editorku, Ivetu Štolhoferovou, přijali do kolektivu poměrně nedávno, jelikož se ukázalo, že bez ní by se dokončování knihy mohlo opravdu ještě výrazně protáhnout. První práce na knize a návrhy struktury totiž vznikly již před pěti lety.

„*Ještě, že se křest koná pod širým nebem. Kdyby tu byl strop a čirou náhodou na nás spadl, bylo by dočista po české etologii,*“ žertoval Stanislav Komárek o počtu autorů, kteří se na sepisování knihy podíleli a o počtu hostů, zejména etologů a zoologů na křtu. Dále pokračoval svým typicky svérázným projevem: „*Knize lze vytknout snad jen to, že není příliš manipulabilní a je k ní třeba čtecího stolku. Jinak se dá říct, že na dalších dvacet let je pro českou etologii vystaráno.*“

Obsah knihy a jednotlivé kapitoly jsou strukturovány tak, jak se dnes vědci na chování zvířat dívají. Po samotném úvodu se dozvíme, jak vypadala historie etologie ve světě i v Čechách a na Slovensku. Další část knihy pojednává o mechanismech chování, ať už neurálních či hormonálních mechanismech nebo například o učení, paměti, orientaci v čase a prostoru či motivaci. V následujícím oddíle knihy najdeme kapitoly o ontogenezi, genetice a epigenetice chování a životních strategiích. Pokud se prokoušeme téměř třemi sty stranami, dozvíme se o funkci chování a o tom, jak

pomáhá živočichům přežít a rozmnožit se. Další část knihy se zaměřuje na evoluci chování a poslední oddíl se věnuje aplikované etologii – najdeme zde například kapitoly o roli etologie v ochraně přírody nebo o chování škůdců a invazních druhů.

Průřezově napříč celou knihou provázejí čtenáře takzvané komplexní kapitoly, které pojednávají o nějakém tématu ze všech možných úhlů pohledu. V těchto kapitolách se tak dozvíme první i poslední o chování švábů, muších larev, rypošů, slepců a netopýrů. Můžeme si zde také přečíst zásadní poznatky o hnízdním parazitismu kukaček či predacním chování pavouků. V poslední komplexní kapitole, která je současně poslední kapitolou knihy, se blíže seznámíme s etologií člověka.

Křest knihy se nesl v přátelském duchu a bylo znát, že čeští etologové se v takto hojném počtu nesetkávají moc často, jelikož celá akce trvala déle než pět hodin a poslední hosté se trousili domů až dlouho po setmění. *„Přišlo mnohem víc lidí, než jsem čekala, takže jsem opravdu velmi potěšena. Je tu opravdu dobrá a pozitivní atmosféra a moc si to užíváme,”* komentuje křest Iveta Štolhoferová, pro kterou se jednalo o první akci podobného typu a dodává *„Jsou zde minimálně dvě třetiny všech autorů, což je skvělé. Obzvlášť nás těší, že dorazili i přespolní autoři, kteří sem museli přijet například z Brna nebo Českých Budějovic.”* Daniel Frynta k jejím slovům dodává: *„Máme také mnoho podporovatelů z řad studentů a kolegů, například z katedry, kteří dorazili.”*

Marek Špinka je prý s akcí na albertovských schodech maximálně spokojen: *„Je to zjevně krásná a dobře připravená příležitost, aby se všichni tito lidé mohli sejít. Kniha je sice katalyzátorem celé akce, ale v posledku jde o tu komunitu a o společné touze se o zvířatech a o přírodě něco dozvědět. Je jen dobře, když se podaří dát dohromady něco, kvůli čemu se tito lidé mohou sejít a popovídat si. Jsem si jistý, že se v rámci křtu tu a tam v menších či větších skupinkách řeší, co se bude dělat dál a kde se kdo může zapojit. Možná tu dnes vzniknou další zajímavé spolupráce a neuvěřitelně bláznivé projekty jako byla tato kniha.”* *„Ještě bych chtěl dodat, že jsme vděční fakultě a obzvlášť katedře zoologie, která byla štědrá a tuto akci podpořila. Také děkujeme Ústavu organické chemie a biochemie a České zemědělské univerzitě,”* zakončuje Jan Havlíček.

<https://www.natur.cuni.cz/fakulta/aktuality/nova-kniha-a-ucebnice-etologie-byla-slavnostne-pokrtena>